

Uitvoeringsprogramma Hollandse waterlinies 2022- 2025 Noord-Holland

Werken aan een toekomstbestendig
UNESCO Werelderfgoed

Voorwoord

De Hollandse Waterlinies bieden ieder wat wils. Toonaangevend in het Nederlandse landschap, en dankzij de inzet op herstel en herbestemming een groot én divers aanbod aan activiteiten en bezienswaardigheden. Zelf bezocht ik deze zomer een aantal prachtige forten. Van het nog te ontwikkelen Kaasfort Amsterdam in Assendelft dat hopelijk binnenkort haar deuren voor het publiek kan openen, tot het al veel bekendere wellness Fort Resort Beemster en het avontuurlijke Geofort in Herwijnen, een absolute aanrader voor een leerzaam en leuk uitje met kinderen! De Hollandse Waterlinies bieden inmiddels werkelijk voor ieder wat wils; van inspannen tot ontspannen, van pannenkoek tot kaas van wereldklasse.

Voor u ligt het nieuwe Uitvoeringsprogramma Hollandse Waterlinies Noord-Holland 2022 - 2025. Het eerste uitvoeringsprogramma voor de Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie als één UNESCO Werelderfgoed.

Al meer dan 25 jaar zet de provincie zich in voor het behoud en de bescherming van de Stelling van Amsterdam. In die tijd investeerden wij ruim 30 miljoen euro om onderdelen, met name forten, op te knappen en een nieuwe bestemming te geven. Ook zijn er tal van informatiepunten ingericht die samen met nieuwe recreatieve routes het bijzondere verhaal van de waterlinie vertellen. De Stelling van Amsterdam is zo voor een breed publiek herkenbaar en beleefbaar geworden.

Naast investeringen in de Stelling van Amsterdam, ondersteunde de provincie de afgelopen jaren ook de restauratie van onderdelen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Dat werd op 26 juli 2021 dan ook beloofd. Na een traject van jaren besloot het UNESCO comité ook deze waterlinie de status van werelderfgoed toe te kennen.

Dit eerste uitvoeringsprogramma voor de Hollandse Waterlinies als UNESCO Werelderfgoed, is zeer waarschijnlijk ook meteen de laatste. Na 25 jaar van inspanning om onderdelen te restaureren en her te bestemmen en inzet om het verhaal van het werelderfgoed te vertellen, komen we op een punt dat de waterlinies 'af' zijn. De komende jaren zetten we daarin de laatste punten op i. Daarnaast richten we ons op actuele opgaven die op ons afkomen zoals duurzaamheid, biodiversiteit en klimaatadaptatie.

Tot slot zien we een uitdaging in de ruimtelijke ontwikkelingen die op de provincie afkomen en die in het gebied van de Hollandse Waterlinies vallen. Woningbouw, energietransitie, natuur, recreatie en toerisme

hebben allemaal ruimte nodig. Hoe zorgen we ervoor dat al deze opgaven een plek krijgen zonder dat dit ten koste gaat van de 'Outstanding Universal Value' van de Hollandse Waterlinies? Dus hoe maken we van de Hollandse Waterlinies een toekomstbestendig werelderfgoed? Graag geven we daar met dit uitvoeringsprogramma een antwoord op.

Rosan Kocken
Gedeputeerde Erfgoed

Mocht dit inderdaad meteen het laatste uitvoeringsprogramma zijn, dan betekent dat niet dat onze taken voor het werelderfgoed Hollandse Waterlinies ook eindigen. Wij blijven verantwoordelijk voor de kerntaken behoud, bescherming en het uitdragen van de unieke waarde van dit bijzondere UNESCO Werelderfgoed. Alleen het investeringsprogramma eindigt dus. Onze kerntaken blijven wij onverminderd, samen met de vele partners van de Hollandse Waterlinies, uitvoeren.

Inhoud

- 4 1. Inleiding
- 7 2. Korte terugblik uitvoeringsprogramma 2017 – 2020
- 10 3. Beleid en rollen Provincie
- 17 4. Wat willen we bereiken? Ambities en doelen
- 21 5. Hoe willen we dat doen? Activiteiten
- 27 6. Hoe willen we dat doen? Samenwerking
- 32 7. Financiën

De vlag wappert op Fort bij Edam (foto: Titia de Zeeuw, Liniebreed Ondernemen)

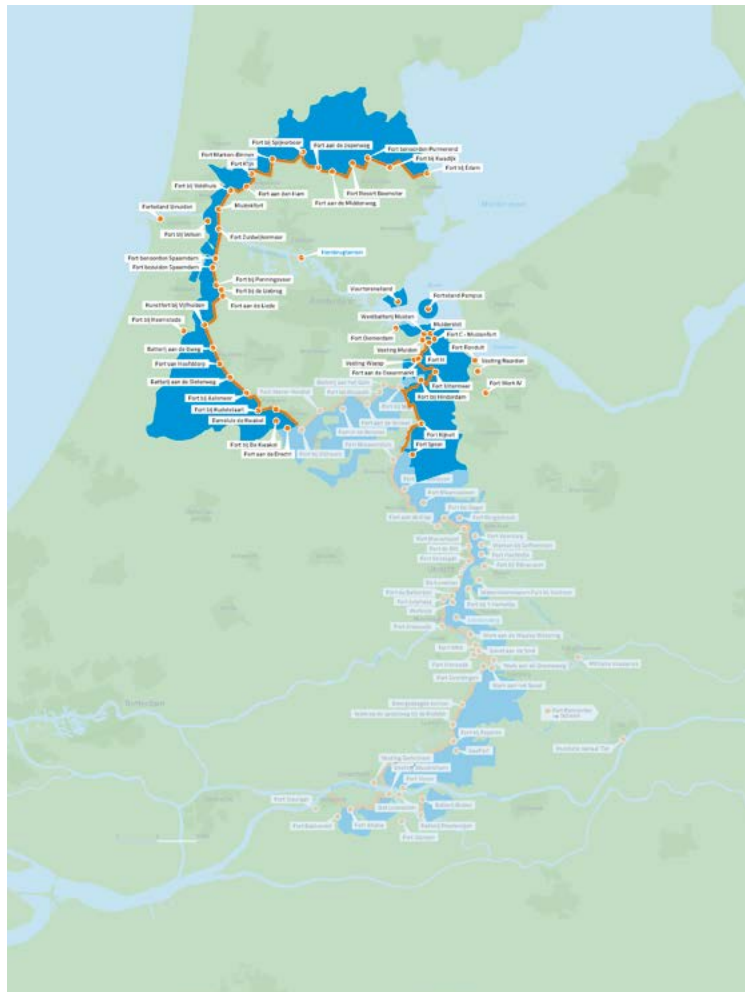
Sinds 1996 heeft de Stelling van Amsterdam de status van UNESCO Werelderfgoed. UNESCO Werelderfgoed ben je niet zomaar. Dit betekent dat je een bijzonder cultuurhistorisch object of locatie bent, uniek en onvervangbaar in de wereld. De provincie Noord-Holland is sinds 1996 siteholder voor dit werelderfgoed. Dit houdt in dat wij verantwoordelijk zijn voor het behoud en de bescherming van de 'Outstanding Universal Value' (OUV) van het werelderfgoed en het uitdragen van deze OUV.

De Outstanding Universal Value van de Stelling van Amsterdam bestaat uit 3 elementen:

- Het strategische landschap (inundatievelden, schootsvelden en de hoofdweerstandlijn)
- Het watermanagementsysteem (inlaatsluizen, dammen, dijken en kanalen)
- De militaire werken (onder andere forten en batterijen)

Deze drie elementen maken dat het werelderfgoed zo bijzonder is en daarom uniek en onvervangbaar in de wereld.

Op 26 juli 2021 heeft UNESCO besloten om de werelderfgoedstatus van de Stelling van Amsterdam uit te breiden met de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

Kaart Hollandse Waterlinies (uitgelicht Noord-Hollandse deel)

Samen gaan deze twee waterlinies nu officieel verder als het UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies. Dit nieuwe werelderfgoed loopt door vier provincies¹: Noord-Brabant, Gelderland, Utrecht en Noord-Holland. Samen zijn deze provincies vanaf 26 juli 2021 verantwoordelijk voor het behoud en de bescherming van de 'Outstanding Universal Value' (OUV) van de Hollandse Waterlinies en het uitdragen van deze OUV. Om dit goed te doen hebben deze provincies een Gemeenschappelijk Orgaan (GO) opgericht die de siteholder taken coördineert. De provincies nemen actief deel in dit gemeenschappelijk orgaan. Er is een beperkt aantal taken gemandateerd aan dit GO, zoals het maken van een managementplan en de publiekscommunicatie voor de Hollandse Waterlinies als geheel. De provincies blijven zelf verantwoordelijk voor het nemen van besluiten over ruimtelijke plannen en het maken van beleid voor de waterlinies, het doen van investeringen en ook het opstellen van een uitvoeringsprogramma.

Vanaf 2005 heeft de provincie gewerkt met uitvoeringsprogramma's voor het Werelderfgoed Stelling van Amsterdam. In deze uitvoeringsprogramma's hebben we beschreven wat we willen bereiken voor dit werelderfgoed (ambitie en doelen), hoe we dat willen doen (activiteiten) en welke middelen we daarvoor ter beschikking stellen. Door de jaren heen heeft binnen deze uitvoeringsprogramma's een verschuiving in focus plaatsgevonden. In de beginjaren lag de aandacht met name op herbestemming en restauratie van militaire werken en het breed bekendmaken van de forten. De afgelopen jaren is de ruimtelijke bescherming van de omgeving van deze forten steeds belangrijker geworden door de toenemende ruimtelijke opgaven als woningbouw en energietransitie. Met het coalitieakkoord Duurzaam Doorpakken uit 2019 heeft de aandacht zich ook gericht op het strategische landschap en het watermanagementsysteem. In dit nieuwe uitvoeringsprogramma trekken we deze lijn door en richt onze blik zich daarnaast ook op de maatschappelijke opgaven die op de provincie

afkomen, zoals duurzaamheid, biodiversiteit en klimaatadaptatie. Welke bijdrage kunnen we met het Werelderfgoed Hollandse Waterlinies leveren aan deze opgaven?

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 bevat een korte terugblik op het vigerende [Uitvoeringsprogramma 2017 – 2020](#). In hoofdstuk 3 hebben we een overzicht opgenomen van het relevante beleid dat op (inter)nationaal en provinciaal niveau speelt en dat van invloed is op de Hollandse Waterlinies. In hoofdstuk 4 van dit uitvoeringsprogramma formuleren we de ambitie en doelen voor dit nieuwe uitvoeringsprogramma. Hoofdstuk 5 gaat in op de activiteiten die we de komende jaren uitvoeren. De partijen waarmee we samenwerken komen aan de orde in hoofdstuk 6. En de financiën om de activiteiten uit dit uitvoeringsprogramma te bekostigen staan opgenomen in hoofdstuk 7.

¹ Een heel klein deel van de Hollandse Waterlinies ligt in de provincie Zuid-Holland. Vanwege de geringe omvang heeft deze provincie besloten niet aan de gemeenschappelijke regeling deel te nemen.

2 Korte terugblik uitvoerings- programma 2017 – 2020

Eind 2020 hebben we de looptijd van het Uitvoeringsprogramma 2017 – 2020 met anderhalf jaar verlengd tot medio 2022. De reden van deze verlenging was de onzekerheid over het nominatietraject van de uitbreiding van de werelderfgoedstatus van de Stelling van Amsterdam met de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Door de coronacrisis is het besluit van UNESCO hierover met een jaar vertraagd. Op 26 juli 2021 verleende UNESCO alsnog de Nieuwe Hollandse Waterlinie de werelderfgoedstatus via een uitbreiding van het UNESCO Werelderfgoed Stelling van Amsterdam.

De ambitie van het Uitvoeringsprogramma 2017 – 2020 was om de OUV van het UNESCO Werelderfgoed SvA/NHW te behouden en breder bekend te maken en ervoor te zorgen dat beide waterlinies meer bezoekers zouden trekken uit zowel binnenland als buitenland. Deze ambitie hebben we voor een heel groot deel waargemaakt.

Behouden

Het onderdeel 'behouden' hebben we gerealiseerd door onder andere het stimuleren van herbestemming en restauratie van onderdelen van de Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Diverse samenwerkingspartners hebben deze restauratie en herbestemming uitgevoerd. In de praktijk blijkt herbestemming altijd meer tijd te kosten dan in eerste instantie wordt gedacht. Zo kosten bestemmingsplannen veel tijd.

Zeker als er bezwaren zijn van omwonenden. Maar ook het selecteren van een geschikte exploitant van het fort en het verkrijgen van voldoende financiële middelen om de restauratie en verbouwing mogelijk te maken kunnen voor vertraging zorgen. Daarbij komt dat de bouwkosten in de afgelopen jaren enorm zijn toegenomen. Toch is het gelukt om de volgende forten na restauratie een nieuwe functie te geven:

- Fort bij Krommeniedijk - woontrainingscentrum voor mensen met een aan autisme verwante stoornis en bezoekerscentrum Stelling van Amsterdam;
- Fort van Hoofddorp (o.a. horeca);
- Genieloods bij Fort aan den Ham - kunstateliers;
- Batterij aan de Sloterweg met enkele munitiemagazijnen op de Geniedijk (eveneens kunstateliers);

Opening Stellingtafel Fort van Hoofddorp (Foto: Johan van Loon)

- In Fort Zuidwijkermeer is na een gedeeltelijke restauratie de eerste fase van de herbestemming gerealiseerd - kaasopslag en affinage;
- Eveneens met provinciale financiële steun is het dak en het afwateringssysteem van zowel Fort benoorden Spaarndam als Fort bij Kudelstaart hersteld. Dit vooruitlopend op de komende herbestemming van deze forten;
- Verder hebben wij financieel bijgedragen aan het herstel van de oostelijke vestingwallen van Muiden.

Breder bekend maken

Om het werelderfgoed breder bekend te maken is de publiekscommunicatie uitbesteed aan een professionele partij: [Stichting Liniebreed Ondernemen](#) (Liniebreed Ondernemen). Bij Liniebreed Ondernemen is een groot aantal ondernemers, overheden en stichtingen aangesloten, die zo ook worden betrokken bij het breder bekend maken van het werelderfgoed. Er zijn diverse informatiepunten gerealiseerd: bij Fort Uitermeer en Fort van Hoofddorp zijn

informatiepunten gekomen over de Stelling van Amsterdam. In het Muizenfort is daarnaast een informatiepunt over de Vesting Muiden en de Stelling van Amsterdam met steun van de provincie Noord-Holland geopend. In de Gele Loods in Naarden is een informatiepunt over de Vesting Naarden en de Hollandse Waterlinies gerealiseerd. Tot slot is in fort K'ijk een belevingscentrum geopend." Verder zijn we aangehaakt aan het NBTC-programma '[Ode aan het Landschap](#)'. Vanwege de coronacrisis is helaas een aantal activiteiten van dit programma opgeschoven in de tijd en/of in aangepaste vorm uitgevoerd. Tevens heeft de focus zich noodgedwongen gericht op de binnenlandse bezoeker. Hierdoor zijn we er niet in geslaagd om meer bezoekers uit het buitenland te trekken. Of er meer binnenlands bezoek is aan de Stelling is moeilijk te meten, omdat het aantal wandelaars en fietsers niet wordt geteld. In de afgelopen periode is tot slot zowel de [Langeafstand Fietsroute Hollandse Waterlinies \(LF Waterlinieroute\)](#) als een [Lange-Afstand-Wandelpad \(LAW\)](#) gerealiseerd langs de Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

Gele Loods in Naarden (foto: René Ros)

3 Beleid en rollen provincie

In dit hoofdstuk gaan we in op het relevante beleid, zowel op (inter)nationaal als provinciaal niveau waarmee we in dit uitvoeringsprogramma rekening moeten houden. Daarnaast benoemen we de rollen en instrumenten die we als provincie hebben en kunnen inzetten om de activiteiten uit dit uitvoeringsprogramma te realiseren.

3.1 Relevant beleid

Hieronder volgt een overzicht van (inter)nationaal en provinciaal beleid en wat dit beleid voor het nieuwe programma betekent.

UNESCO

UNESCO heeft aan ons als siteholder voor het werelderfgoed twee opgaven meegegeven:

1. Behoud en bescherming van de Outstanding Universal Value (OUV) van het UNESCO wereld-erfgoed;
2. Uitdragen van deze OUV.
De kerntaak voor de provincie is dus ervoor te zorgen het werelderfgoed te behouden en te beschermen en de unieke waarde breed bekend te maken. UNESCO vraagt ons echter ook om de maatschappelijke relevantie van het wereld-erfgoed breder te interpreteren door rekening te houden met de Sustainable Development Goals (SDG's). De SDG's zijn zeventien doelen om van de wereld een betere plek te maken in 2030. Ze zijn een mondiaal kompas voor uitdagingen als armoede, onderwijs en de klimaatcrisis. De SDG's zijn afgesproken door de landen die zijn aangesloten bij de Verenigde Naties. Niet alle Sustainable Development Goals zijn van toepassing op de Hollandse Waterlinies; we zien concreet mogelijkheden om aan de slag te gaan met de volgende doelen:
 - 7. betaalbare en duurzame energie (o.a. verduurzaming werelderfgoed)
 - 13. klimaatactie (bijdrage klimaatadaptatie)
 - 15. leven op het land (biodiversiteit en natuur)

Naast de twee bovengenoemde opgaven van behoud en uitdragen komt er nog een derde bij:

3. Een bijdrage leveren aan de implementatie van de Sustainable Development Goals;

Deze drie opgaven samen vormen de basis voor dit uitvoeringsprogramma.

Europese Unie

In 2005 heeft de Europese Unie het verdrag van Faro vastgesteld. Het verdrag van Faro richt zich kort gezegd op een brede benadering van erfgoed, biedt ruimte voor bottom-up erfgoedparticipatie door erfgoedgemeenschappen en benadrukt de sociale waarde van erfgoed. In Nederland is dit verdrag nog niet geratificeerd. Los hiervan zijn de onderwerpen die onder Faro vallen zeer actueel. De Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed stimuleert partijen dan ook om hiermee aan de slag te gaan. In dit uitvoeringsprogramma nemen wij hier een activiteit over op.

Rijksoverheid

Barro

De Rijksoverheid ziet erop toe dat de siteholders van het werelderfgoed in Nederland zich goed van hun taak kwijten. Dit houdt onder andere in: het goed regelen van het behoud en bescherming van het werelderfgoed. Voor de Hollandse Waterlinies is door het rijk de bescherming van het werelderfgoed vastgelegd in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro). De OUV zijn in het Barro vertaald in kernkwaliteiten van erfgoederen van uitzonderlijke waarde. Tevens is de begrenzing van de werelderfgoedsite opgenomen. De provincie heeft de begrenzing en de bepalingen voor de bescherming van het werelderfgoed uit het Barro overgenomen in de provinciale omgevingsverordening. Deze verordening werkt door naar gemeenten. De gemeenten nemen op hun beurt de bepalingen uit de omgevingsverordening over in hun bestemmingsplannen en straks bij de ingang van de Omgevingswet in het Omgevingsplan.

Interprovinciaal

In de inleiding van dit uitvoeringsprogramma staat gemeld dat vier provincies gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor het behoud en de bescherming van de Outstanding Universal Value van de Hollandse Waterlinies. Om dit in goede banen te leiden hebben de provincies het Gemeenschappelijke Orgaan Hollandse Waterlinies opgericht. Het gemeenschappelijk orgaan zorgt er onder andere voor dat de vier provincies beleid en ruimtelijke regelgeving harmoniseren, zodat in het gehele gebied over dezelfde gevallen op dezelfde manier besloten wordt. In 2022 is een ideaaltyperegeling voor de provinciale omgevingsverordeningen opgesteld. In gebiedsanalyses werken de provincies via eenzelfde methodiek op regionaal niveau de kernkwaliteiten van het werelderfgoed uit. Tevens is er een [Afwegingskader Energietransitie](#) opgesteld. De provincie Noord-Holland heeft dit [afwegingskader](#) opgenomen in de Omgevingsverordening. Het gemeenschappelijk orgaan is verder verantwoordelijk voor het uitdragen van de Outstanding Universal Value op het niveau van de Hollandse Waterlinies (op regionaal en lokaal niveau zijn de provincies en gemeenten aan zet). Een andere belangrijke taak is het stimuleren van kennisoverdracht. Dit doen we door het opstellen en promoten van een educatiepakket voor scholen en het verder inrichten van het Kenniscentrum Hollandse Waterlinies. Dit Kenniscentrum verzamelt, onderzoekt, borgt en verspreidt kennis over de Hollandse Waterlinies.

Provincie Noord-Holland

De provincie Noord-Holland kent diverse documenten waarin beleid en regelgeving is opgenomen die van toepassing zijn op de Hollandse Waterlinies. Dit zijn:

- a. Omgevingsverordening
- b. Beleidskader Erfgoed & Cultuur 2022;
- c. Strategie Recreatie & Toerisme 2030;
- d. Voedselvisie;
- e. Landschaps- en natuurbeleid
- f. Landschapsplan A8 A9
- g. Klimaatadaptatie

Hieronder gaan we kort op deze documenten in en de wijze waarop ze doorwerken voor de Hollandse Waterlinies.

Ad a. In de [Omgevingsverordening 2020](#) van de provincie Noord-Holland staan de regels "met het oog op de uitwerking en bescherming van de essentiële landschappelijke en cultuurhistorische kenmerken van de erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde" opgenomen. De kern van deze regels is dat er geen aantasting van de kernkwaliteiten van het werelderfgoed bij ruimtelijke ontwikkelingen mag plaatsvinden. De kernkwaliteiten zijn in de omgevingsverordening op hoofdlijnen uitgewerkt. Naast deze uitwerking geldt bij beoordeling van ruimtelijke plannen binnen het werelderfgoed nog een aantal andere beleidsdocumenten waarbij rekening moet worden gehouden. Dit zijn de [Leidraad Landschap en Cultuurhistorie](#), het [Beeldkwaliteitsplan](#) Stelling van Amsterdam en het [Ruimtelijk Beleidskader](#). Deze drie documenten vervangen we in 2023 door de Gebiedsanalyses van de Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie, waarin op regionaal niveau de kernkwaliteiten verder zijn uitgewerkt en uitgangspunten zijn geformuleerd bij ruimtelijke ontwikkelingen. Deze gebiedsanalyses nemen we op in de omgevingsverordening en vervangen de tot dan geldende beleidsdocumenten.

Ad b. Het [beleidskader Erfgoed en cultuur 2022](#) geeft de uitgangspunten weer voor het provinciale cultuurbeleid voor de komende jaren. Het beleidskader gaat in op drie opgaven:

1. transformatie van het cultuurlandschap (meenemen cultuurhistorische waarden bij ruimtelijke en economische ontwikkelingen);
2. leegstand, herbestemming en verduurzaming;
3. bereikbaarheid van de culturele infrastructuur.

Dit uitvoeringsprogramma draagt bij aan de realisatie van deze opgaven. De kernkwaliteiten (uitwerking van de OUV) van de Hollandse Waterlinies zijn vastgelegd in de omgevingsverordening. Bij ruimtelijke ontwikkelingen dient men dus altijd rekening

te houden met deze kwaliteiten. De druk op de ruimte wordt echter steeds groter. Dit kan een bedreiging vormen voor het werelderfgoed maar ook een kans bieden: de kans om de kernkwaliteiten juist te versterken in een gebied door bij ontwikkelingen in te zetten op een goede inpassing.

De afgelopen vijftien jaar investeerde de provincie veel in de restauratie en herbesteding van met name de forten binnen de Stelling van Amsterdam. Dit blijven we doen bij forten waar wij economische mogelijkheden zien. Ook zetten wij in op de verduurzaming van de verschillende onderdelen van het werelderfgoed. Mooie voorbeelden die wij in dit kader al kunnen noemen zijn de [verduurzaming van het Forteiland Pampus](#) en de planvorming voor toepassing van aquathermie in forten zoals het Fort bij Vijfhuizen.

Tot slot dragen we met dit uitvoeringsprogramma ook bij aan de bereikbaarheid van de culturele infrastructuur binnen de provincie. Tot de culturele infrastructuur worden podia, theaters, musea

etc. gerekend. In forten binnen de Hollandse Waterlinies is een aantal musea en twee theaters gevestigd. Daarnaast kun je stellen dat het werelderfgoed als geheel ook tot de culturele infrastructuur van de provincie kan worden gerekend. De ontwikkeling van recreatieve routes draagt ook bij aan de bereikbaarheid hiervan.

Ad c. De provincie heeft een [Visie Recreatie & Toerisme 2030](#). Deze visie is strategisch van aard. De visie beschrijft de belangrijkste kansen en uitdagingen op het gebied van recreatie en toerisme voor Noord-Holland op de middellange termijn (2030) en geeft richting aan de aanpak van deze uitdagingen en de rol die we hierin vervullen. Deze strategie zet de bestemming centraal. Dit houdt in dat de provincie inzet op bestemmingsmanagement (software kant) en bestemmingsontwikkeling (realiseren van koppelkansen voor recreatie en toerisme). Zowel op het gebied van bestemmingsmanagement als -ontwikkeling formuleren wij activiteiten in dit uitvoeringsprogramma.

Luchtoorlogmuseum Fort bij Veldhuis (foto: Martin van Lokven)

Ad d. De provincie heeft op 1 februari 2021 de [voedselvisie](#) vastgesteld. In deze visie beschrijft de provincie de kansen en uitdagingen om te komen tot een duurzaam voedselsysteem. De provincie richt zich hierin op verschillende thema's, waaronder het thema 'korte keten': meer bewust vers eten van minder ver weg, meer (financiële) waardering voor ons eten en het beperken en verduurzamen van de voedselkilometers en het voorkomen van voedselverspilling. Het stimuleren en lokaal produceren en consumeren van voedsel vormt een mooie combinatie met het uitdragen van het brede verhaal van de Stelling van Amsterdam als Nationaal Reduit: bij een oprukkende vijand zou het leger, de regering en de koning zich binnen de Stelling kunnen terugtrekken en zich een half jaar lang kunnen verschansen, totdat er hulp van buitenaf zou komen. Het gebied binnen de Stelling van Amsterdam zou in dit half jaar zelfvoorzienend moeten zijn onder andere op het gebied van voedsel. In dit uitvoeringsprogramma nemen we

een activiteit hierover op.

Ad e. Het [natuurbeleid](#) van de provincie Noord-Holland richt zich op het versterken van de natuurwaarden binnen de NNN gebieden. Voor landschap is ons beleid in het [Bijzonder Provinciaal Landschap \(BPL\)](#) belegd. De Hollandse Waterlinies kennen op een aantal plekken een overlap met het NNN en het BPL. Daar waar deze overlap zich bevindt onderzoeken wij of er kansen zijn van koppeling tussen natuur- en landschapsdoelen en het beleefbaar maken van het verhaal van het werelderfgoed. Een mooi voorbeeld hiervan is het jaarlijks verhogen van het waterpeil van de weilanden rond Fort bij Krommeniedijk. Hierdoor is de inundatie van de Stelling van Amsterdam beleefbaar en profiteren weidevogels van de vernatting van het weiland. Door het verhogen van het waterpeil komen wormen aan de oppervlakte die een lekker maaltje vormen voor de weidevogels die op doorreis zijn naar hun eindbestemming.

Maatregelen landschapsplan A8 – A9 etc. (bron: Landschapsplan Verbinding A8 – A9)

Ad f. Op 31 januari 2022 heeft Provinciale Staten het [Landschapsplan Stelling van Amsterdam – Verbinding A8-A9](#) vastgesteld. In dit Landschapsplan staan 40 maatregelen, die de aanleg van een verbinding tussen de snelwegen A8-A9 mogelijk moeten maken en tegelijkertijd de OUV van de Stelling van Amsterdam in dit gebied moeten versterken. De maatregelen ter versterking van de Outstanding Universal Value zijn onder andere het zichtbaar en beleefbaar maken van de linedijken in het gebied en verwijderen van bosschages en objecten uit de inundatiekommen.

De investeringskosten van het landschapsplan bedragen ruim € 900 miljoen. De provincie kan deze kosten onmogelijk alleen dragen en zonder zicht op financiering beginnen we niet aan een volgende fase. Daarom zal de provincie het initiatief nemen om te komen tot een strategie voor de financiering van het project. Daarbij gaan we in gesprek met onze regionale partners en ook met het Rijk.

De provincie heeft het landschapsplan aan de minister van OCW gestuurd, die het heeft aangeboden aan UNESCO. Naar verwachting wordt het landschapsplan behandeld tijdens het Werelderfgoed Comité in juni/juli 2023.

In dit uitvoeringsprogramma nemen we de maatregelen op voor versterking van de OUV in dit gebied, die los staan van de aanleg van de weg. De meest in het oog springende maatregel is het herstel en beleefbaar maken van de linedijken.

Ad g. De provincie heeft in de notitie [Klimaatadaptatie Noord-Holland](#) bouwstenen opgenomen voor de aanpak van de klimaatadaptatie. De notitie gaat onder andere in op wat de provincie gaat doen aan het thema klimaatadaptatie en hoe de provincie dat gaat doen. In de notitie worden vier thema's onderscheiden waarop we onze aandacht richten: robuuste vitale en kwetsbare functies, adaptief landelijk gebied, toekomstbestendige bebouwde omgeving, waterveiligheid met ruimtelijke kwaliteit. Het thema adaptief landelijk gebied biedt aanknopingspunten voor de relatie met de Hollandse Waterlinies. De provincie voert een stresstest uit naar de gevolgen van klimaatverandering op ons culturele erfgoed. De Hollandse Waterlinies worden hierin ook meegenomen. Het werelderfgoed kan daarnaast ook bijdragen aan klimaatadaptatie in het landelijk gebied: de inundatievelden van de Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie zouden kunnen dienen als (piek)waterberging. Samen met de waterschappen doen we onderzoek naar de mogelijkheden hiertoe. We hebben hiervoor een activiteit opgenomen in dit uitvoeringsprogramma.

3.2 Provinciale rollen en instrumenten

Wij zetten verschillende rollen en instrumenten in om de activiteiten uit het uitvoeringsprogramma Hollandse Waterlinies te realiseren (zie afbeelding 1.). De keuze voor activiteiten sluiten aan bij de rollen en instrumenten die de provincie tot haar beschikking heeft.

Rol, inzet en instrumenten

Afbeelding 1. Overzicht rollen en instrumenten

4 Wat willen we bereiken? Ambities en doelen

havenontwikkeling. Daarnaast is er tegelijkertijd ook ruimte nodig voor natuur, waterberging en recreatie en toerisme. Een aantal van deze ontwikkelingen kan een bedreiging voor het werelderfgoed vormen, maar het kan ook een kans zijn: de kans om als groenblauwe buffer te dienen in de MRA, een zone van rust en ruimte waar bewoners en bezoekers kunnen recreëren en zo ook het verhaal van de Hollandse Waterlinies kunnen beleven.

Gezien deze opgaven en ontwikkelingen hebben we de ambitie voor het nieuwe uitvoeringsprogramma als volgt geformuleerd:

We streven naar een toekomstbestendig UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies.

Samengevat houdt dit in dat:

- we de Stelling van Amsterdam en het deel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie in Noord-Holland als een groenblauwe buffer rond Amsterdam willen positioneren;
- we ervoor zorgen dat we de Outstanding Universal Value van de Hollandse Waterlinies beschermen en dat de OUV herkenbaar en beleefbaar in het landschap is en blijft;

Fort bij Spijkerboor (foto: Martin van Lokven)

- we ruimte bieden aan opgaven zoals woningbouw en energietransitie in het gebied van de Hollandse Waterlinies met in acht name van de OUV en hierbij kansen benutten voor versterking van deze OUV;
- de Hollandse Waterlinies bijdragen aan een prettig woon- en leefklimaat in de MRA.
- Stimuleren van het gebruik en ontwikkelen van recreatieve/toeristische functies passend bij de Hollandse Waterlinies;
- Samen met NH-partners en bewoners inzetten op het uitdragen en beleefbaar maken van het brede verhaal van het werelderfgoed over toen, nu en de toekomst;

4.2 Doelen

Om de hiervoor beschreven ambitie te realiseren hebben we de volgende doelen opgesteld:

- Stimuleren van en ondersteunen bij herbestemming van forten Hollandse Waterlinies waar nog geen nieuwe economische functie is en er wel mogelijkheden zijn;
- Stimuleren van en ondersteunen bij restauratie, herstel en consolidatie van de onderdelen van de Hollandse Waterlinies;
- Behouden van de kernkwaliteiten van het werelderfgoed en bij ruimtelijke ontwikkelingen zorgen voor versterking van deze kwaliteiten;
- Kansen benutten voor het koppelen van maatschappelijke opgaven zoals klimaatadaptatie, biodiversiteit en duurzaamheid aan de Hollandse Waterlinies;

Deze ambitie en doelen willen we samen met onze partners in het gebied van de Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie bereiken. Dit zijn onder andere gemeenten, Terrein Beherende Organisaties (TBO's), waterschappen, regionale bureaus voor toerisme en destiniatiemarketingorganisaties, de Stichting Liniebreed Ondernemen en de provincie Utrecht.

Met het realiseren van de ambitie en doelen uit dit uitvoeringsprogramma bereiken we een eindbeeld voor de Hollandse Waterlinies: restauratie, consolidatie en herbestemmingsopgaven zijn voltooid, de ruimtelijke bescherming is geoptimaliseerd en het brede verhaal van het werelderfgoed staat zodanig op de kaart, dat het werelderfgoed optimaal beleefbaar is.

Zonnepanelen op Fort bij Krommeniedijk (foto: Martin van Lokven)

5 Hoe willen we dat doen? Activiteiten

5.1 Opgave behoud en bescherming werelderfgoed

Doel: Herbestemmen en ontwikkelen forten Hollandse Waterlinies

In de rol van partner, bemiddelaar, opdrachtgever en (beleids)ontwikkelaar stimuleert en ondersteunt de provincie bij de herbestemming en restauratie van forten van de Hollandse Waterlinies waar nog geen (nieuwe) economische functie is en er wel mogelijkheden zijn.

Wat doet de provincie?

- De provincie stimuleert en ondersteunt de verdere ontwikkeling van Fort bij Edam.
- De provincie adviseert over het monument bij de ontwikkeling van Fort aan de Middenweg.
- De provincie gaat in gesprek met de mogelijke eigenaar/ontwikkelaar over het herstel van het terrein van Fort bij Velsen en om tot een passende bestemming te komen van de loods die op het terrein staat.
- De provincie denkt mee over de herbestemming van Fort benoorden Spaarndam en draagt bij aan restauratie van het fort die nodig is voor de ontwikkeling van dit fort.

- De provincie onderzoekt met partners de mogelijkheid om de latere werken van de Nieuwe Hollandse Waterlinie onder de aandacht te brengen en onderzoekt of ze deze kunnen herbestemmen.

Doel: Herstel en consolidatie onderdelen Hollandse Waterlinies

In de rol van partner, bemiddelaar, opdrachtgever en (beleids)ontwikkelaar stimuleert en ondersteunt de provincie bij restauratie, herstel en consolidatie van de onderdelen van de Hollandse Waterlinies;

Wat doet de provincie?

- De provincie is partner bij de ontwikkeling van Vestingplein Muiden en draagt financieel bij aan de uitvoering.
- De provincie bewaakt bij het herstel van de Schansen Weesp de zichtbaarheid van de kernkwaliteiten en draagt financieel bij aan de uitvoering.
- De provincie is partner bij het project Verder met de Vesting waar binnen de groene, recreatieve en cultuurhistorische waarden van Muiden wordt versterkt. Hierdoor wordt de Vesting meer zichtbaar, herkenbaar en beleefbaar.

Fort benoorden Spaarndam (foto: Martin van Lokven)

- De provincie stimuleert het herstel en de versterking van de [liniedijken](#) binnen de Stelling van Amsterdam. Hieraan levert de provincie een financiële bijdrage.
- De provincie verkent restauratiemogelijkheden van Fort bij Spijkerboor;
- De provincie ontwikkelt een Wegwijzer subsidie- en financieringsmogelijkheden Hollandse Waterlinies NH die ingezet kan worden bij onderzoek naar de financiële haalbaarheid van een ontwikkeling binnen de Hollandse Waterlinies.
- De provincie draagt bij aan de consolidatie van de Boerensluis in de Markervaart en damsluizen in de Ringvaart Haarlemmermeerpolder.
- De provincie is opdrachtgever voor een update van de monumentenmonitor waarbinnen de provinciale monumenten van de Hollandse Waterlinies zijn meegenomen.

Kaart liniedijken (bron: quickscan herstel liniedijken door natuurlijke zaken)

Vuurlinie Wijkertocht (foto: Martin van Lokven)

Doel: Behoud en versterking kernkwaliteiten bij ruimtelijke ontwikkelingen

In de rol van regelaar, (beleids)ontwikkelaar, opdrachtgever en partner zorgt de provincie voor behoud van de kernkwaliteiten van het werelderfgoed Hollandse Waterlinies bij ruimtelijke ontwikkelingen en versterking van deze kwaliteiten.

Wat doet de provincie?

- De provincie verwerkt de door het Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies geharmoniseerde bepalingen in de omgevingsverordening.
- De provincie ontwikkelt gebiedsanalyses waarin de kernkwaliteiten op gebiedsniveaus zijn uitgewerkt en uitgangspunten zijn opgenomen voor ruimtelijke ontwikkelingen.
- De provincie ontwikkelt in samenwerking met het Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies een wegwijzer voor gemeenten met daarin een aanpak voor het ruimtelijke ordeningsbeleid voor de Hollandse Waterlinies.
- De provincie ontwikkelt een kaart met daarop de toekomstige ontwikkelingen die van invloed zijn op het Werelderfgoed Hollandse Waterlinies.

- De provincie ontwikkelt in samenwerking met de provincie Utrecht een voorbeeldenboek voor ruimtelijke ontwikkelingen in relatie tot de kernkwaliteiten.
- De provincie ontwikkelt samen met de gemeente een aanpak voor de Geniedijk in de Haarlemmermeer.

5.2 Opgave uitdragen Outstanding Universal Value

Doel: Uitdragen en beleefbaar maken brede verhaal werelderfgoed.

In de rol van (beleids)ontwikkelaar, opdrachtgever, partner en bemiddelaar verbetert de provincie samen met NH-partners en bewoners het uitdragen en beleefbaar maken van het brede verhaal van het werelderfgoed Hollandse Waterlinies over toen, nu en de toekomst.

Wat doet de provincie?

- De provincie stelt een communicatieplan op voor de Hollandse Waterlinies in Noord-Holland.
- De provincie koppelt het verhaal van de Stelling van Amsterdam als 'Nationaal Reduit' aan ander initiatieven, zoals het thema 'korte keten' uit de Voedselvisie, de 'Groene Stelling' en het Hembrugterrein.

Kanoërs Fort bezuiden Spaarndam (foto: Martin van Lokven)

- De provincie levert het algemene verhaal van de Hollandse Waterlinies en specifiek Stelling van Amsterdam aan partners aan voor de communicatie door deze partners.
 - De provincie versterkt de beleving van het watermanagementsysteem en strategisch landschap door een animatie te ontwikkelen hoe de Stelling van Amsterdam via de inundatiestations onderwater werd gezet.
 - De provincie doet onderzoek naar de versterking van de regionale promotie in de westelijke kant van de Stelling van Amsterdam, bijvoorbeeld rondom de Haarlemmermeer.
 - De provincie doet onderzoek naar uitbreiding van de informatiepunten voor de Hollandse Waterlinies, zoals bijvoorbeeld een informatiepunt aan de Noordkant van de Stelling van Amsterdam.
 - De provincie onderzoekt de verdere samenwerking met andere werelderfgoederen [Grachtengordel Amsterdam](#) en [Droogmakerij de Beemster](#).
- Doel: Ontwikkeling recreatieve en toeristische functies en structuren**
- In de rol van (beleids)ontwikkelaar, partner, opdrachtgever en bemiddelaar stimuleert de provincie het gebruik en de ontwikkeling van recreatieve/toeristische functies in de Hollandse Waterlinies die een bijdrage leveren aan het beleefbaar maken van het verhaal van de Hollandse Waterlinies.
- Wat doet de provincie?
- De provincie trekt op basis van de uitkomsten van de onderzoeken rondom bestemmingsmanagement conclusies voor de Hollandse Waterlinies en verbindt deze aan acties.
 - De provincie onderzoekt welke fiets- en wandelroutes, vaarroutes en ander verbindingen bijdragen aan de beleefbaarheid van de werelderfgoedwaarden binnen het landschap van de Hollandse Waterlinies in Noord-Holland en ontsluit deze routes.
 - De provincie is partner in het uitdragen en beheer van de [Lange afstand Waterlinie fietsroute](#) en het [LAW Waterliniep pad](#).
 - De provincie onderzoekt welke meerdaagse fietsroutes kansrijk zijn om te koppelen aan de [LF Waterlinie fietsroute](#) zoals de [Weekendtocht Hollandse Waterlinies](#).
 - De provincie inventariseert welke [Toeristische Overstappunten](#) (TOPS), RUSTpunten en OV-knooppunten te koppelen zijn aan bestaande fietsroutes die bijdragen aan de beleving van de kernwaarden.

- De provincie onderzoekt knelpunten en wensen in de recreatieve infrastructuur binnen de Hollandse Waterlinies op land en water.
- De provincie versterkt de recreatieve waarde van de liniedijken conform het [uitvoeringsprogramma Liniedijken](#).

5.3 Opgave bijdrage leveren aan de implementatie van de SDG's

Doel: Koppelen maatschappelijke opgaven aan de Hollandse Waterlinies

In de rol van partner, (beleids)ontwikkelaar, opdrachtgever en bemiddelaar benut de provincie kansen voor het koppelen van maatschappelijke opgaven zoals klimaatadaptatie, biodiversiteit, duurzaamheid aan de Hollandse Waterlinies.

Wat doet de provincie?

- De provincie stimuleert de verduurzaming van forten door onderzoek naar mogelijkheden op de forten en kennisoverdracht op dit gebied.
- De provincie doet onderzoek naar de effecten van de klimaatverandering op het cultureel erfgoed;
- De provincie doet in samenwerking met de waterschappen onderzoek naar de mogelijkheden voor piekwaterberging in de inundatiepolders;
- De provincie doet onderzoek naar de mogelijkheden voor natuur (weidevogels) in de inundatiepolders;
- De provincie onderzoekt hoe het thema biodiversiteit te koppelen is aan de Hollandse Waterlinies;
- De provincie vraagt bij ontwikkelingen binnen de Hollandse Waterlinies aandacht voor de toegankelijkheid van het gebied of gebouw voor minder valide bezoekers;
- De provincie onderzoekt hoe het [verdrag van FARO](#) te koppelen is aan de Hollandse Waterlinies.

Bomenrij Fort bij Spijkerboor in Droogmakerij de Beemster (foto: Ellen de Vries)

6 Hoe willen we dat doen? Samenwerking

De verschillende militaire en waterstaatkundige onderdelen van de Hollandse Waterlinies en het strategisch landschap zijn in eigendom van heel veel verschillende eigenaren. Zowel voor het beschermen als voor het uitdragen van de OUV van het werelderfgoed hebben wij de medewerking en inzet nodig van organisaties en bedrijven, maar ook van heel veel vrijwilligers.

Als provincie werken wij waar mogelijk met hen samen, sluiten wij aan op kansrijke initiatieven en acties en doen wij aan kennisoverdracht naar deze partijen. Ook organiseren wij bijeenkomsten met deze partijen op het schaalniveau van het Noord-Hollandse deel van het werelderfgoed en stimuleren wij regionale samenwerking.

Provincies Utrecht, Gelderland en Utrecht

Samen met deze drie provincies zijn wij als siteholder vanuit het Gemeenschappelijk Orgaan (GO) verantwoordelijk voor het behoud & bescherming en het uitdragen van de OUV van het werelderfgoed. Wij zullen daardoor nog meer samenwerken en afstemmen dan we in de afgelopen periode al hebben gedaan. Naast de gezamenlijke opgave hebben we als provincies ook een eigen uitvoeringsprogramma met specifieke

eigen accenten. Waar mogelijk werken we daarbij samen en dragen wij kennis over aan één of meer van de andere drie provincies. Bijvoorbeeld op het gebied van verduurzaming forten of het leggen van koppelkansen met de maatschappelijke opgaven.

Gemeenten

De gemeenten in Noord-Holland waar het werelderfgoed binnen het grondgebied ligt, vervullen een belangrijke rol bij het beschermen van de OUV van het werelderfgoed. Dit doen zij via het ruimtelijk beleid maar ook via de bescherming van zowel de rijks- als provinciale monumenten. Gemeenten zijn namelijk bevoegd gezag voor de monumentenbescherming. In overleg met gemeenten stellen wij gebiedsanalyses op om de actuele regionale kernkwaliteiten van het werelderfgoed te beschrijven en geven daarbij

Oprichting Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies op 24 maart 2022.

Fiets- en Wandelbeurs in Utrecht, 2017

aan wat dit betekent voor de beoordeling van ruimtelijke plannen. Specifiek voor de beoordeling van plannen voor het plaatsen van windmolens en zonnevelden is samen met de andere provincies het [Afwegingskader Energietransitie Hollandse Waterlinies](#) opgesteld. Na vaststelling in 2023 vormen de gebiedsanalyses, in samenhang met een herziening van de Omgevingsverordening, een belangrijk afwegingskader bij de beoordeling van overige ruimtelijke plannen in het werelderfgoed. Ook stellen wij een Wegwijzer voor de aanpak van ruimtelijke ordeningsbeleid in het werelderfgoed op, die gemeenten helpt bij hun beschermingstaak. Sommige gemeenten zijn ook eigenaar van monumenten zoals forten of andere verdedigingswerken. In dat geval geven wij waar mogelijk ondersteuning bij de restauratie of herbestemming van die monumenten. Op het gebied van het uitdragen van het werelderfgoed Hollandse Waterlinies willen wij in de komende periode ook meer samenwerken met gemeenten en in overleg gaan over hun rol hierbij.

Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE)

De staatssecretaris van het ministerie van OCW is verantwoordelijk voor het werelderfgoed, de [Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed](#) voert het werelderfgoedbeleid uit. Het Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies is in principe het eerste aanspreekpunt voor de RCE. Omdat de provincie het bevoegd gezag is voor het ruimtelijk beleid blijft er in de praktijk rechtstreeks contact met de Rijksdienst bestaan over ontwikkelingen. Tevens is de inbreng van de RCE belangrijk bij het adviseren over de rijksmonumenten die zich vooral in de Gooi en Vechtstreek bevinden.

Stichting Werelderfgoed Nederland

Alle Nederlandse werelderfgoederen² zijn verenigd in de [Stichting Werelderfgoed Nederland](#). Deze stichting heeft tot doel om de bewustwording van het Werelderfgoed te vergroten, de belangen van het Werelderfgoed te behartigen, kennis te verwerven, te ontwikkelen en te delen en om gezamenlijk naar buiten toe op te treden. Dit alles om ervoor te zorgen dat de afzonderlijke

2 Het Koninkrijk der Nederlanden kent in 2022 12 UNESCO Werelderfgoederen.

Werelderfgoedlocaties hun taken optimaal kunnen uitvoeren. Om dit doel te bereiken participeert de Stichting bij evenementen, zoals de Fiets- en Wandelbeurs en ontwikkelt zij educatiemiddelen over het werelderfgoed. Een andere belangrijke activiteit betreft het stimuleren van kennisdeling tussen de werelderfgoederen. Elk werelderfgoed heeft een taak binnen de Stichting. De Hollandse Waterlinies zijn verantwoordelijk voor het organiseren van kennisdelingsbijeenkomsten.

Terreinbeherende organisaties

Staatsbosbeheer, Landschap Noord-Holland, Natuurmonumenten, Goois Natuurreservaat, Waternet en de recreatieschappen Spaarnwoude en Alkmaarder- en Uitgeestermeer zijn in meer of mindere mate eigenaar van grondgebied en monumenten van de Hollandse Waterlinies. Zij vervullen dus ook een belangrijke rol bij het behoud van het werelderfgoed. Met de organisaties die eigenaar zijn van forten, liniedijken of andere monumenten werken wij het meest samen. Wij ondersteunen waar mogelijk bij de restauratie, herstel en herbestemming van deze monumenten. In samenwerking met de terreinbeherende organisaties willen wij het verhaal over het strategisch landschap en de militaire werken nog meer onder de aandacht brengen.

Waterschappen

Het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht en het Hoogheemraadschap van Rijnland zijn eigenaar van waterstaatkundige monumenten van de Hollandse Waterlinies. Veel van die monumenten vervullen geen functie voor de waterhuishouding, maar waterschappen hebben ook aandacht voor de cultuurhistorische waarde van de monumenten die primair voor het inrunderen zijn gebouwd. Waar mogelijk dragen wij bij aan de restauratie en onderhoud van deze provinciale monumenten. In samenwerking

met de drie waterschappen willen wij het inundatieverhaal van de Hollandse Waterlinies beter onder de aandacht brengen.

Exploitanten, overige eigenaren en gebruikers

Een groot deel van de forten en verschillende vestinggebouwen is in gebruik voor een groot scala aan functies. Vaak gaat het hierbij om huur of erfpacht maar er zijn ook bedrijven en stichtingen die zelf eigenaar zijn van het gebouw en het soms weer verhuren aan derden. Naast commerciële functies zoals horeca zijn er ook niet-commerciële functies te vinden in forten zoals een museum of theater. Soms zijn ze ook in gebruik door een vrijwilligersstichting die het mogelijk maakt dat het op een beperkt aantal dagen kan worden bezocht. We stimuleren dat al deze gebruikers zo veel mogelijk het verhaal van het werelderfgoed uitdragen en de plek die het onderdeel in neemt binnen de Hollandse Waterlinies in de richting van bezoekers. Zowel digitaal als fysiek. Eigenaren en gebruikers van provinciale monumenten kunnen waar mogelijk in aanmerking komen voor een restauratie- of onderhoudssubsidie van de provincie.

Stichting Liniebreed Ondernemen

De Stichting (Liniebreed Ondernemen) is een brancheorganisatie voor alle forten, waterlinies, vestingen en bunkers in Nederland. Bij Liniebreed Ondernemen zijn een groot aantal ondernemers en stichtingen uit de Hollandse Waterlinies aangesloten. Deze ondernemers en stichtingen ontvangen van Liniebreed Ondernemen ondersteuning op het gebied van bedrijfsvoering, promotie en kennisoverdracht. Daarnaast verzorgt Liniebreed Ondernemen in ieder geval nog tot 1 januari 2023 in opdracht van Noord-Holland de publiekscommunicatie en promotie van de Stelling van Amsterdam.

Netwerkbijeenkomst Liniebreed Ondernemen (Fort bij Abcoude, juni 2022)

7 Financiën

In dit hoofdstuk gaan we in op de financiën die met dit uitvoeringsprogramma gemoeid zijn. De afgelopen 15 jaar heeft de provincie ruim 30 miljoen euro geïnvesteerd in de Hollandse Waterlinies. Dit bedrag is met name besteed aan de restauratie en herbestemming van de militaire werken.

Reserve Stelling van Amsterdam

In de Reserve Stelling van Amsterdam (Hollandse Waterlinies) is de komende jaren een bedrag van € 9,4 miljoen beschikbaar. Dit bedrag komt geheel ten goede aan het uitvoeringsprogramma 2022 – 2025. De activiteiten voor restauratie en herbestemming financieren we uit deze reserve alsmede de maatregelen voor herstel en consolidatie van onderdelen van de Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie. Deze activiteiten vragen in de regel een flinke investering van een initiatiefnemer. De provincie verzorgt een bijdrage op basis van cofinanciering. Ook het herstel van de liniedijken financieren we uit de reserve Stelling van Amsterdam. Binnen de reserve zijn er twee sub categorieën te onderscheiden:

1. Voor de liniedijken is twee miljoen euro beschikbaar. Dit bedrag wordt overgeheveld uit de Reserve Landschapsversterking;

2. Voor projecten die onderdeel uitmaken van het werkingsgebied van de Groene Uitweg is 2,9 miljoen beschikbaar. Dit bedrag wordt overgeheveld uit de Reserve Groene Uitweg.

Exploitatiebudget

Naast de Reserve Stelling van Amsterdam is een structureel bedrag van € 650.000,- per jaar in de provinciale exploitatiebegroting opgenomen voor de Hollandse Waterlinies opgenomen. Hieruit bekostigen we onze bijdrage aan het gemeenschappelijk orgaan van € 300.000,- per jaar. Daarnaast verlenen we opdrachten voor onderzoek en advies uit dit budget en financieren we de kleinere projecten. De activiteiten en maatregelen van de doelen kernkwaliteiten beschermen, uitdragen en beleefbaar maken, en koppelen maatschappelijke doelen uit hoofdstuk 5 betalen we dus uit het exploitatiebudget.

Blik op de toekomst, Fort bij Krommeniedijk (foto: Martin van Lokven)